

Анђелија Ивков, Александра Драгин, Тамара Ковачевић*

КАРАКТЕРИСТИКЕ НУПЦИЈАЛИТЕТА РУМУНСКОГ СТАНОВНИШТВА У БАНАТУ НА ПРИМЕРУ СЕЛА ЛОКВЕ¹

Abstract : A series of data indicates characteristic traits of contracting marriages or nuptiality, based on which a situation in the village of Lokve can be reported as well as similarities and differences in relation to other settlements in Banat.

In the first part of the paper an analysis of global indicators of Lokve nuptiality is made. The average age of men and women at the time of contracting their first marriage is analysed and their place within HEINAL's typology of nuptiality has been set.

The paper tries to define the position of this settlement within the widely accepted classification of nuptiality into the European and non-European model and indicates a great connection between demographic development of these areas and European demographic development, which emphasizes affiliation to the same cultural sphere.

In addition to analysis of the first marriage average age, average age at the time of contracting higher order marriages has been analysed too, as well as relation between the first order marriages and higher order marriages, fluctuation of annual number of marriages, nuptiality rates, monthly fluctuation of number of marriages, phenomenon of isonomy and geographical origin of spouses.

Key words: population, nuptiality, marriage, Banat

Увод

Поуздан знак развоја неког друштва је постојање евиденције о његовој свеукупној прошлости. Испитивање старости становништва приликом склапања брака и кретање нупцијалитета је од великог значаја.

Од најстаријих времена брак је постојао, али у различитим облицима. Без обзира који облик брака постојао он игра велику улогу у друштву, јер се у оквиру брака одвија највећи део репродукције становништва.

Село Локве се налази на подручју Јужног Баната, у оквиру општине Алибунар. У овом насељу са 2.002 становника (по попису 2002. године), доминира румунско

* др Анђелија Ивков, мр Александра Драгин, мр Тамара Ковачевић, ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад, ivkova@uns.ns.ac.yu

¹Рад је део пројекта (Уговор пројекта ЕВБ: 146017Д/КОЕФ=1) «Демографске транзиције у Србији» којег финансира Министарство науке и заштите животне средине.

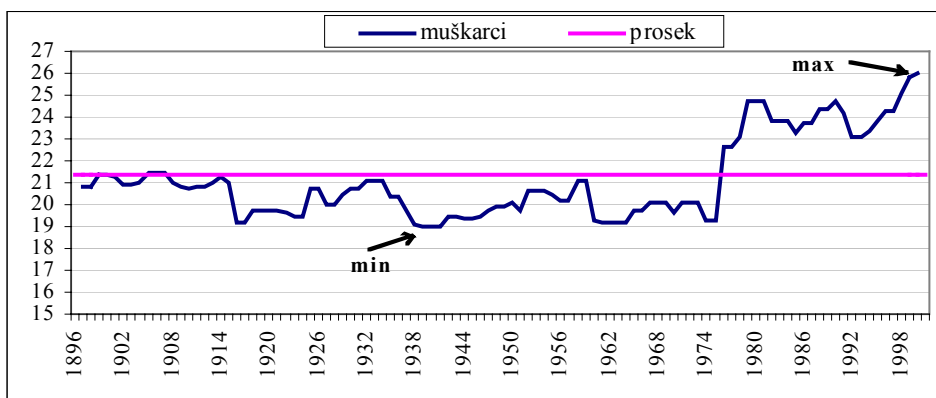
становништво, које чини 91% становништва (1.819 становника), док су у знатно мањем проценту заступљени Роми (5,5%), Срби (1,6%) и други.

Средња старост приликом склапања брака првог реда

На основу постојећих података (за период 1896-2001.) утврђено је да је средња старост мушкараца приликом склапања првог брака у Локвама 21,4; док код жена она износи 19,7 година. По оваквим вредностима становништво Локава се налази у оквиру неевропског модела брачности (по Хајнал-овој типологији брачности), што не одговара територијалној подели. Овако мале вредности средње старости су последица релативно ниског степена образовања и великог процента пољопривредног становништва.

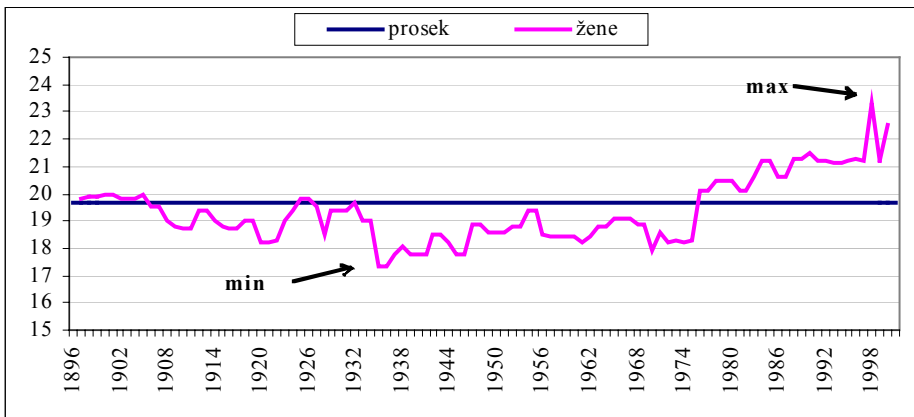
Међутим, уочено је да годишње вредности средње старости имају нагли скок од 70-тих година XX века, па се становништво све више приближава источноевропском моделу брачности. Та појава је последица пре свега жеље младих ка већем образовању, али и све израженијем напуштању пољопривреде и одласком из села у потрагу за другим послом.

Графикон 1. Средња старост приликом склапања брака првог реда - мушкарци

Током читавог периода најниже вредности средње старости приликом склапања брака првог реда јављају се 1945. године код мушкараца (18,2) и 1935. године код жена (17,1); док су максималне вредности забележене 1999. године и код мушкараца (26,2) и код жена (23,8)

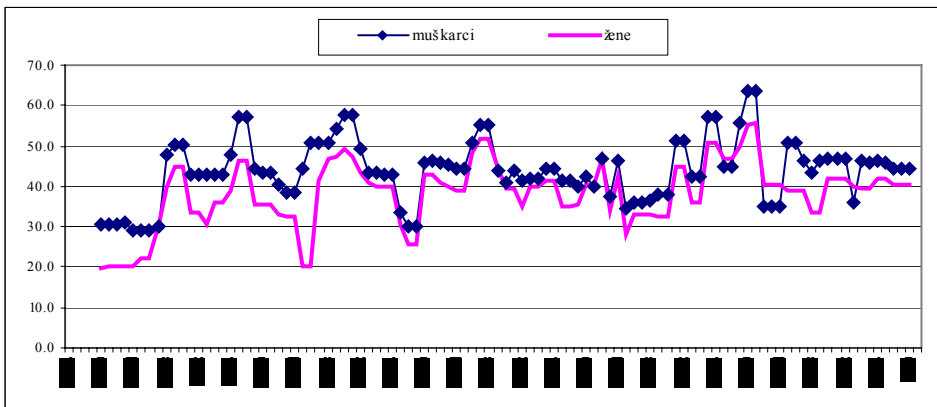
Графикон 2. Средња старост приликом склапања брака првог реда- жене

Средња старост приликом склапања брака вишег реда

Анализом средње старости приликом склапања брака вишег реда у Локвама уочене су велике осцилације током читавог периода, како код мушкараца тако и код жена. Средња старост код мушкараца за читав период износи 44,8 година, мада вредности варирају од 26 до 66 година. Код жена средња старост за читав период износи 39,0 година; а вредности варирају од 18,0 до 69,5 година. Уочава се да постоји одређена правилност у кретању средње старости; јер средња старост жена прати средњу старост мушкараца с тим што је старосна разлика међу супружницима углавном од 3-5 година.

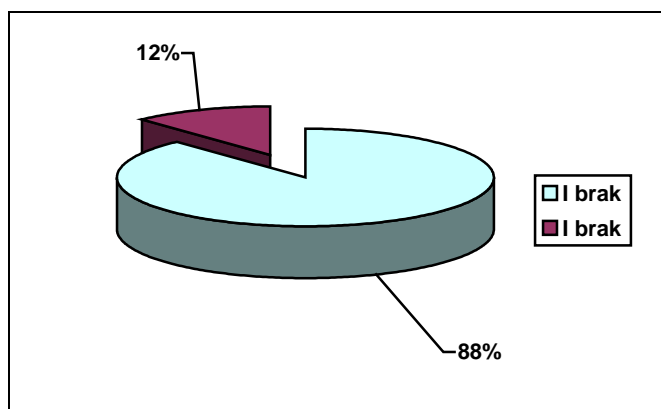
Графикон 3. Средња старост приликом склапања брака вишег реда

Процентуални однос бракова првог и бракова вишег реда

Процентуални однос бракова првог и бракова вишег реда је као и у већини војвођанских насеља у току XX века. Мали је проценат бракова вишег реда у односу на бракове првог реда, јер су други брак склапали скоро искључиво удовци (удовице), јер је црква била дуго против развода и није га признавала. Процентуални однос бракова првог и бракова вишег реда износи 88,1 % за први и 11,9 % за други брак.

Графикон 4. Процентуални однос бракова првог реда и бракова вишег реда

Од почетка посматраног периода до краја периода други брак се све ређе склапа у цркви, већ углавном у општини. Од тог времена јавља се све већи број развода, брак не представља више „светињу”, а породица уопште поприма нов карактер. Савремена породица постаје нуклеарна, карактерише је даља репродукција броја чланова и функција породице.

Појединац се све чешће појављује сам у привредној активности, знатно је мање везан за породицу него раније, а најчешће економске функције остварује ван породице. И мајка је све чешће економски активна ван породице, а деца одлазе у специјализоване установе за чување и гајење деце (Флере, 1992).

Кретање броја бракова

Укупан број бракова склопљених у Локвама у периоду 1896-2001. година износи 3692, од чега је 3251 брак првог, а 441 брак другог реда. Просечан број бракова годишње износи 35, а у периодима од 10 година варира.

Уочава се да је број бракова у посматраном периоду постепено опада, а та тенденција пада је задржана до данас. Главни разлог овом паду је старење становништва, што је главна одлика већине војвођанских села.

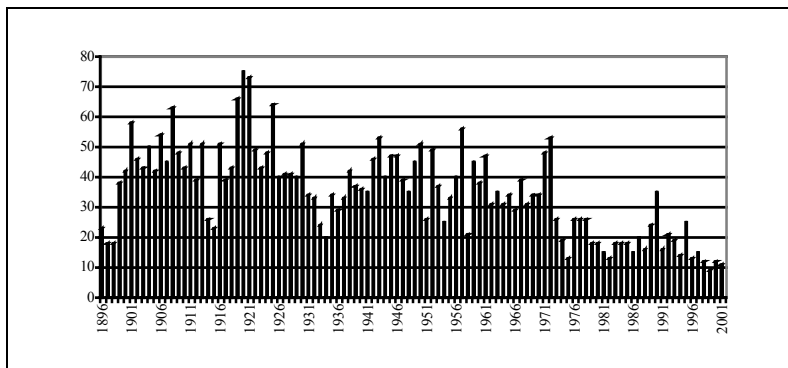
Табела 1. Просечан број склопљених бракова у Локвама (1896 - 2001.)

Период	Број бракова
1896 - 1900	28
1900 - 1910	49
1911 - 1920	46
1921 - 1930	49
1931 - 1940	32
1941 - 1950	44
1951 - 1960	37
1961 - 1970	35
1971 - 1980	27
1981 - 1990	19
1991 - 2001	15

Минимум бракова јавља се на крају посматраног периода од 1998. године са 9-12 бракова, што се објашњава свеопштим смањењем броја становника, а свакако и променом у његовој структури. Млади све више напуштају село и одлучују се за одлазак у град, где и склапају брак. Максималан број бракова се јавља у периоду 1919-1921. године, што је последица завршетка И светског рата и повратак великог броја младића са ратишта.

Уочава се нагли пад броја склопљених бракова половином 70-тих година XX века. Ова појава је директно везана за веома изражене миграције становништва Локава у том периоду. Наиме, веома велики број људи, пре свега младих одлази из Локава на привремени рад у иностранство (САД, Швајцарска, Аустрија). Највећи број њих се никада није вратио, што је веома утицало на промену старосне структуре овог насеља и старење његовог становништва.

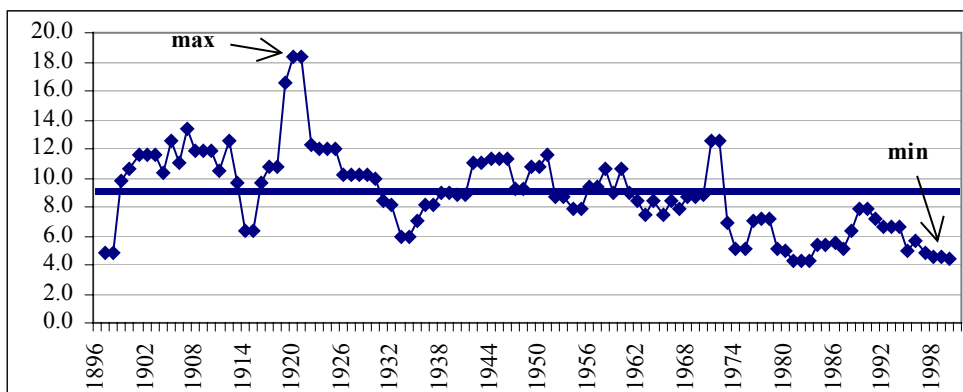
Графикон 5. Просечан број склопљених бракова у Локвама (1896-2001)

Стопа нупцијалитета

Стопа нупцијалитета је прилично неуједначена током читавог посматраног периода. Нагле осцилације јављају се посебно око II светског рата као директна последица. Од тада па до 70-тих година вредности углавном имају уједначене вредности од 8-12%, да би након тог периода вредности стопе почеле константно да опадају и тај тренд задржале до данас.

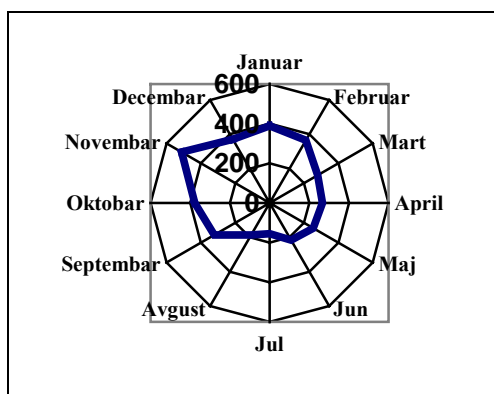
Графикон 6. Стопа нупцијалитета у Локвама (1896-2001)

Кретање броја бракова по месецима

Веома интересантно резултате даје је анализа кретања броја бракова по месецима. Уочава се да је од укупног броја склопљених бракова у току посматраног периода (3692), чак 31% склопљен у току зиме (децембар-јануар), док је у летњем периоду (јун-август) склопљено 15% од укупног броја.

Графикон 7. Просечан број бракова по месецима

Примарни максимум се јавља у новембру (512), а секундарни у јануару (389); док се примарни минимум јавља у јулу (155); а секундарни у августу (187). Овакве

разлике се објашњавају трајањем неких пољопривредних радова и одређених верских празника у току којих нема венчања.

Изонимија

Изонимија је појава када супружници пре уласка у брак имају исто презиме. У посматраном периоду у Локвама је забележено чак 63 случаја, што чини чак 2 % од укупног броја склопљени бракова. Ово је доста велика заступљеност, што је у Војводини и карактеристично за поједине националности (Мађаре, Румуне, Словаке, Роме), док код Срба ова појава није изражена. Овакви бракови су склапани углавном између даљих рођака ради очувања имовине; мада је било доста случајева да супружници нису у никаквој родбинској вези.

Оно што је посебно интересантно за изонимију у Локвама је заступљеност свега 10 презимена од којих се презиме Ардељан јавља чак 26 пута.

Табела 2. Заступљеност појединих презимена у појави изонимије у Локвама

ПРЕЗИМЕ	Заступљеност
Ардељан	26
Мунћан	15
Мохан	7
Гетејанц	5
Лотреан	3
Сфера	2
Тапалага	2
Царан	1
Жула	1
Станчу	1

Географско порекло супружника

Као завичајно место мушкараца који су склопили брак у Локвама јавља 75 насеља из СР Југославије и неколико насеља из иностранства. Запажа се да се у континуитету као завичајно место јавља неколико насеља из околине Локава: Банатско Ново Село (чак 50 пута), Алибунар, Вршац, Јерменовци, Барице, Панчево, Селеуш, Владимировац и Долово; а остала периодично. Интересантно је поменути да је било случајева када је младожења дошао из: Бачке Паланке, Горњег Милановца, Куршумлије, Прокупља, Ужица и Ваљева. У погледу иностранства, очекивано најзаступљенија је Румунија (28 пута) и то највише у периоду 1896-1910. година (14) и до 1940.године, да би након тога постојали само појединачни случајеви. Од осталих држава јављају се пре свега бивше републике СФРЈ (БиХ, Хрватска и Македонија), а од осталих су заступљене Немачка (3), Аустрија (3), Швајцарска (3), САД (2), Шведска (1) и Канада (1).

Као завичајно место жена које су склопиле брак у Локвама јавља 64 насеља из СР Југославије и неколико насеља из иностранства. У континуитету се (као и код мушкараца) као завичајно место јавља неколико насеља из околине Локава: Алибунар, Вршац, Јерменовци, Панчево, Селеуш, Барице, Владимировац, Банатско Ново Село и Пландиште; а остала периодично. Интересантно је поменути да је било случајева када је невеста дошла из: Младеновца, Новог Пазара, Бајине Баште, Ниша, Подгорице и Пријепоља. У погледу иностранства, очекивано најзаступљенија је Румунија (чак 36 пута) и то највише у периоду 1981-2001. година (21 пут), потом 1896-1910. (7 пута) док се осталих година јављају само појединачни случајеви. Од осталих држава јављају се пре свега бивше републике СФРЈ (БиХ, Хрватска и Македонија), а од осталих су заступљене САД (10), Аустрија (5), Швајцарска (5).

Велики број супружника који су дошли из Румуније је оправдано очекиван, с обзиром на националну структуру насеља Локве у коме 91,4 % чини румунско становништво. Појава знатног броја из иностранства је последица доласка људи који су на раду у иностранству у родно место ради склапања брака. Нажалост највећи део њих није након склапања брака остао у Локвама, већ се вратио на рад одводећи и свог брачно друга.

Поредећи мушкарце и жене уочава се да иако су жене чешћи мигранти на краће дистанце, у Локвама до 50-тих година XX века су мого покретљивији били мушкарци, а од 50-тих година жене.

Закључак

На основу добијених резултата може се закључити да у овом селу постоји озбиљан проблем његовог старења и постепеног изумирања. То се закључује на основу константног пада броја становника, изражених емиграција, али свакако и смањења стопе нупцијалитета.

На основу анализе средње старости приликом склапања првог брака и стопе нупцијалитета видимо да Локве прате савремено кретање нупцијалитета које карактерише глобално друштво тј. све касније склапање брака и све мањи број склопљених бракова.

Подаци о кретању становништва, његовој старости и сеобама говоре да савремени нупцијалитет села Локве није тековина савремених токова него је последица све тежих услова живота, односно све већи број људи који живе сами.

Пре свега треба учинити нешто да се и оно мало младих из села задрже. Обезбедити им боље услове за живот како би одлучили да остану на породичним имањима, да у свом селу склопе брак, заснују породицу. Требало би им омогућити услове који би довели до тога да имају више од једног детета, како би се ово село временом поново подмладило и опстало.

Уколико се не предузме нешто, будућност овог и њему сличних села није блистава, јер долази до њиховог постепеног, али сигурног изумирања. Најалармантније је то што ово није проблем само овог, већ и других села у овој општини, али и већине општина у Банату, па и у Војводини. Проблем о коме би се морало размислити!

Литература

Ђурђевић Б. (1993) а. *Географија становништва. Практикум*. Нови Сад: Природно-математички факултет, Институт за географију

Ђурђевић Б. (1993). *Географија становништва*. Нови Сад: Природно-математички факултет, Институт за географију

Флере С. (1992). *Социологија*. Београд.

Подаци из протокола венчаних у Локвама.

*** (1993) Домаћинства и породице. У *Попис становништва 1991*. Београд: Савезни завод за статистику

*** (1995) Национална припадност, подаци по насељима и општинама. У *Попис становништва 1991*. Београд: Савезни завод за статистику

*** (1995) Упоредни преглед броја становника и домаћинстава 1948-1991. У *Попис становништва 1991*. Београд: Савезни завод за статистику